

tidsvarende. Jeg har saaledes indfrænket mig til at tage Deel i enkelte Forslag, som ere af den Besskaffenhed, at de sjerne, hvad jeg anseer for de største Favre ved Forslaget, som det indbragtes. Det ærede Medlem for Holbæk Amts 4de Valgkreds (Krabbe) har havt den Godhed at optræde som Mindretallets Ordfører med Hensyn til en Deel af disse Forslag, og jeg kan ikke Andet end takke ham for den klare og grundige Maade, hvorpaa han har belyst det Nøjsfærdige og Billige, som laa i disse Forslag. Jeg skal imidlertid tilføie et Par enkelte Bemærkninger til nogle af de Forslag, hvorfor han saaledes har paataget sig Svaret, men, forinden jeg gaaer over dertil, skal jeg gjøre en almindeligere Bemærkning, fremkaldt ved Uttringer her i Salen. Deels af det ærede Medlem for Præsto Amts 1ste Valgkreds (Scavenius) og deels af det ærede Medlem for Sorø Amts 4de Valgkreds (Holstein). Disse ærede Rigsdagsmænd have stillet sig paa et eenfaldigt Standpunkt i denne Sag, idet de have meent, at Godseierne ere de eneste, som kunne siges at have nogen Eiendomsret til Fæstegodset, og de have anført som Beviis for deres Paastand den Omstændighed, at Lovgivningen i længere Tid har tilladt Godseiere at sælge Fæstegaarde og tage det hele Udbytte deraf til deres egen Fordeel. Jeg skal dog i denne Henseende bemærke, at der har været en Tid, hvor Godseierne ikke kunde foretage et saadant Skridt, og hvem er det da, som har givet dem Tilladelse dertil? Er det Noget, som de kunne tage af sig selv? Nei! Det er Lovgivningen, der har indrømmet dem det, og indrømmet det som en Begunstigelse for at fremme visse i Statens Interesse liggende Formaal, f. Ex. Udskiftning og andre lignende Forhold. Det er altsaa for Statens Skyld, at Staten har tilladt dem at gaae til denne Slags Salg. Jeg antager iøvrigt, at dette ikke i alle Tilfælde har været den virkelige retlige Tilstand, som har fundet Sted i saa Henseende, idet jeg troer, at det er skeet ved Lovens slappe Overholdelse. Jeg skal imidlertid ikke videre fordybe mig heri. De ærede Herrer have bestræbt sig for at udtrykke sig i Korthed derom, og hvad jeg her siger, er kun at betragte

som en Protest mod det Standpunkt, de indtage. Fra dette Standpunkt gaae de derfor naturligen ud fra, at den foreliggende Lov maa betragtes som en reen Expropriationslov, og de fordre da i Overensstemmelse med Grundlovens Bestemmelser fuld Erstatning. Jeg kan nu imidlertid ikke erkjende, at Expropriation er den virkelige Ting, der skal foregaae i dette Dieblis, men jeg skal paa den anden Side indrømme, at det er en Sag, der i Dieblisset har mindre Betydning, da man fra alle Sider gaaer ud paa at komme hverandre imøde, for at faae en taalelig Afgjørelse, og naar jeg har rakt en Finger dertil, har det altsaa ikke været i Anerkjendelse af deres Paastandes Rigtighed, men kun fordi jeg har seet Sagen fra Nyttens og Hensigtsmæssighedens Standpunkt. Naar der dernæst er talt om, at man fordrede fuld Erstatning, saa siger jeg, at dette har jeg ønsket, at de skulle faae, men NB. kun fuld Erstatning for det, som de virkelig eie i Fæstegodset. Jeg skal imidlertid heller ikke om dette Punkt udvikle mig videre, idet jo de Herrer selv fra deres Side — ikke fra et Retsstandpunkt, men ligeledes af Hensigtsmæssighedshensyn — ere gaaede ind paa at indrømme, at der maa afgives Noget fra Godseierens Side for at komme til en taalelig Afgjørelse af dette Forhold. Der har været en Godseier her i Landet, der har opstillet Grundsætninger, som jeg troer ere de rigtige ved Afgjørelsen af hele denne Sag, og det var Godseier Estrup. Han har i Begyndelsen af sit Skrift om Livsfæste i Danmark gjort opmærksom paa, at Landbosforholdene ikke ordnede sig efter almindelige Retsbegreber, idet han har paavist, at det i intet Land har ladet sig gjøre at holde sig til de almindelige Retsbegreber med Hensyn til Herredømmet over Jordens Besiddelse; overalt har der fra Statens Side været grebet ind for at tilføre Befolkningen en rolig Tilstedeværelse i Landet, og ligeoverfor dem, der saa stærkt paakalde Eiendomsretten, og som endog søle sig ilde berørte ved Forslag, der efter deres Mening røre ved den, skal jeg tillade mig at oplæse nogle mindeværdige Linier af den omtalte afdøde Godseiers Skrift, som jeg før nævnte. Han siger